

Östeuropas slumrande konflikter

Konfliktförebyggande i Ukraina och Estland

Abstract

Russia have recently started to reassert themselves in their near abroad. With their annexation of the Ukrainian Crimea peninsula following an independence referendum other post-Soviet states have been looking at their Russian minorities nervously for signs of similar separatist tendencies. This paper will examine if there are valid reasons for these fears. To do this a comparative study has been made between the conflict prevention in Estonia and Ukraine during the 90s, both conflicts concerning the Russian minority. Firstly, a conflict analysis was made to identify the causes and underlying issues of the conflict. Secondly, the two theories of operational and structural conflict prevention were applied to the process of solving the conflicts to see whether both had been used to the same extent. The study found that while operational prevention had been used successfully in Ukraine to avert an armed conflict the structural prevention was a failure and the underlying issues remained. In Estonia the operational prevention was successful in solving the core issues and the structural preventions in place today are satisfactory, making it much more resilient to Russian meddling.

Nyckelord: konfliktförebyggande, direkt, strukturellt, konfliktanalys, Estland, Ukraina, Krim

Antal tecken: 69 973

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och problemformulering	1
1.2	Tidigare forskning	2
1.3	Avgränsning och motivering	2
2	Teori och operationalisering	4
2.1	Direkt konfliktförebyggande	4
2.2	Strukturellt konfliktförebyggande	6
2.3	Operationalisering	8
3	Metod och material	10
3.1	Jämförande fallstudie	10
3.2	Konfliktanalys	11
3.3	Material	11
4	Analys	13
4.1	Estland.....	13
4.1.1	Konfliktanalys	13
4.1.2	Direkt konfliktförebyggande	14
4.1.3	Strukturellt konfliktförebyggande	16
4.2	Ukraina	17
4.2.1	Konfliktanalys	17
4.2.2	Direkt konfliktförebyggande	18
4.2.3	Strukturellt konfliktförebyggande	20
5	Slutsats	22
5.1	Jämförelse.....	22
5.2	Slutord	23
6	Referenser	25

1 Inledning

Den 18:e mars 2014 annekterades Krim av den ryska federationen. Den ukrainska halvön hade två dagar innan haft en folkomröstning där majoriteten av befolkningen enligt officiella siffror röstat för att tillhöra Ryssland. Detta hade i sin tur skett efter att ryska trupper tagit kontroll över halvön i följden av avsättandet av Ukrainas rysk-stödde president (BBC 2014). Ukraina och Väst fördömde annekteringen men till döva öron.

Krims konflikt är inte ny. Majoriteten av dess befolkning är etniska ryssar och detta skapade konflikter redan i och med Sovjetunionens upplösning när Ukraina blev självständigt. Krim var nära att förklara sig själva självständiga 1992, men genom konfliktförebyggande löstes krisen (Kulyk 2011:271). När krisen avvärjdes svalnade intresset för Krim och halvön sågs som en självklar del av Ukraina. Fram tills idag.

1.1 Syfte och problemformulering

Rysslands agerande på Krim oroade många post-Sovjetiska stater med ryska minoriteter. Om Ryssland kunde använda ryska minoriteter som förevändning för att annektera områden skulle liknande kunna hända dem. Oron minskade inte av Putins uttalande om Rysslands rätt att skydda ryska minoriteter utomlands (Washington Post 2014).

Det blir därför intressant att studera hur befogad denna oro är. Men det skulle endast vara spekulationer att försöka sia om Putins framtida agerande mot andra post-Sovjetiska stater. Fokus kommer istället vara sannolikheten för ryska minoriteter att driva separatistiska konflikter i andra stater då det utan detta blir svårt för Ryssland att agera.

Konflikter gällande ryska minoriteter har funnits i många av de forna Sovjetstaterna. Vissa ledde till våld medan andra löstes fredligt (Verdery 2005:27). Ukraina hör till de sistnämnda och ett annat exempel inom denna kategori är Estland. Även här uppstod en kris i och med Sovjetunionens upplösning där konfliktförebyggande användes för att hindra väpnat våld.

Studiens syfte blir därför att jämföra de båda ländernas konfliktförebyggande åtgärder. Då Krimkonflikten blossade upp igen efter att ha legat latent i flera år blir det viktigt att jämföra ländernas konfliktförebyggande för att analysera sannolikheten för att Estlands konflikt också kan bryta ut igen. Forskningsfrågan blir därför:

Vilka skillnader fanns på 90-talets konfliktförebyggande i Ukraina respektive Estland och hur väl har denna bidragit till att lösa konflikten?

Frågan är uppdelad i två delar. Den första är en beskrivande del där varje falls konfliktförebyggande kommer att redogöras. Den andra är av förklarande karaktär där det kommer att analyseras hur väl de konfliktförebyggande åtgärderna har löst grundproblemen. Eftersom konfliktförebyggande inte lyckades bra i Ukraina blir syftet med denna delfråga att förklara varför det inte lyckades och om Estlands konfliktförebyggande har bättre förutsättningar.

1.2 Tidigare forskning

Efter kalla krigets slut har konfliktförebyggande blivit en viktig beståndsdel i att bygga en fredligare värld. FN:s generalsekreterare Boutros-Ghali rapport *An Agenda for Peace* var viktig för det nya intresset (Boutros-Ghali 1992). Här beskrivs konfliktförebyggande som handlingar som (1) hindrar dispyter mellan parter, (2) hindrar att dispyter leder till konflikter. Och (3) om konflikter uppstår ska de hindras från att spridas.

I forskningen är Lund en av pionjerna. Hans verk *Preventing Violent Conflicts* ses som startskottet för forskning kring konfliktförebyggande (Björkdahl 2012:175). Lund gick emot Boutros-Ghali definition och menade att den var för bred (1996:34-35). Han menar istället att endast handlingar som hindrar att dispyter leder till väpnade konflikter ska räknas till konfliktförebyggande (Lund 1996:37).

Carment & Schnabel menar å sin sida att denna snäva definition endast är en del av konfliktförebyggande och bara kan lösa konflikten kortsiktigt då den inte löser de strukturer som ledde till konflikten (2003:14). Istället måste det även ske strukturella förändringar med syfte att förändra parternas konfliktfyllda beteende långsiktigt och därmed lösa de grundläggande orsakerna.

Det har skett forskning kring de två fallens konfliktförebyggande. Studier har gjorts kring OSCE:s medling i Estland (Zaagman 1999; Ilves 2002). Khrychikovs och Miall (2002) och Ben Reilly (2001) har analyserat det estniska valsysteemets konfliktförebyggande roll. I Ukrainas fall har det också skett studier kring OSCE:s medling (Kachuyevski 2012). Och självbestämmandets roll på konfliktförebyggande var fokus i Stewarts (2007) studie om Krim.

Även om det skett forskning om fallen har de fokuserat antingen på direkt eller strukturell prevention, ej båda delar. Det har även varit svårt att hitta jämförande studier mellan dem. Istället har komparativa studier gjorts där de enskilda fallen jämförs med andra, ofta våldsamma konflikter (Verdery 2005; Malyarenko – Galbreath 2013). Avsaknaden av jämförelse mellan de valda fallen är underlig då de har många gemensamma drag.

1.3 Avgränsning och motivering

En jämförande studie över konfliktförebyggandet i Ukraina och Estland kommer att genomföras. Ukraina valdes för att det var principiellt intressant fall givet händelserna på Krim. Estland valdes på grund av dess likheter med Ukraina.

Då båda staterna är forna Sovjetstater delar de en rad likheter. Staterna blev självständiga samma år (Vetik 1993:271; Kachuyevski 2012:390). Båda stater hade en rysk minoritet som ville bryta sig loss (Lahelma 1999:34; Stewart 2001:119). En skillnad är att Ukrainas utbrytarregion hade ännu en minoritet; krimtatarerna. Men dessa ville inte bryta sig loss (Chase 1996:223) och kommer därför inte vara i fokus. Ryssland har också varit den starkaste grannen och de båda länderna ligger i Östeuropa, om än i olika delar av det.

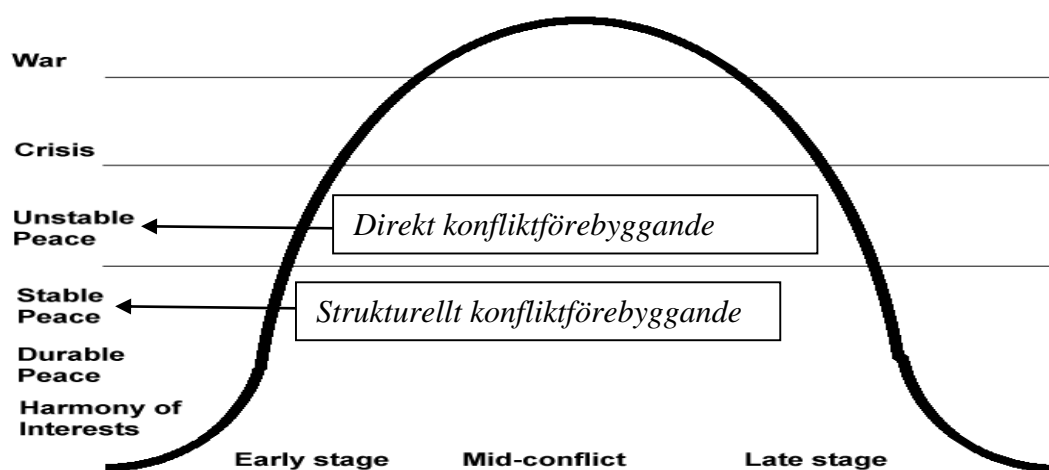
Att de ligger i Östeuropa gör att båda är potentiella medlemmar i liknande internationella organisationer vilka kan agera konfliktförebyggande. OSCE (*Organisation for Security and Co-operation in Europe*) ledde exempelvis medlingen i de båda konflikterna och det var till och med samma person var medlare (Mychajlyszyn 2003:133).

Tidsperioden som kommer att studeras är 1991 till 2013. Anledningen till detta är att få med både orsaker till konflikten, vilket startade i och med självständigheten, och konfliktförebyggandet i sig. Det aktiva konfliktförebyggandet pågick främst under 90-talet och detta kommer beskrivas i detalj. Sedan kommer ett nedstick göras 2013 för att se vilka strukturella faktorer som fanns på plats för att hindra konflikter. 2013 valdes då det var året innan den nuvarande konflikten kring Krim blossade upp.

2 Teori och operationalisering

Som beskrivits finns det flera definitioner av konfliktförebyggande. Studien kommer att använda sig av Carment & Schnabels definition (2003:14) och därför kommer teorierna om *direkt* och *strukturellt konfliktförebyggande* att användas.

Konfliktförebyggande åtgärder utmärks av att de tas för att förhindra att konflikter bryter ut. De kan tas både före och efter att en väpnad konflikt skett (Björkdahl 2012:161). Denna studie fokuserar på åtgärder som tas innan en konflikt brutit ut.

Ovan presenteras en modell av konfliktykeln¹ vilken beskriver en konflikts faser (Ramsbotham et al 2011:13). Konfliktförebyggande hindrar att konflikten når en krisfas där båda sidorna är redo att strida mot varandra (Lund 1996:39). Det är under den instabila och den stabila fredsfasen som förebyggnen främst sker (Lund 1996:41). Inom den instabila fredsfasen ser de två sidorna sig själva som fiender och stämningen är spänd mellan dem medan de i den stabila fredsfasen endast anser sig ha olika mål som oftast kan lösas med fredliga metoder (Lund 1996:39).

2.1 Direkt konfliktförebyggande

¹ Bild hämtad ifrån

http://www.creativeassociatesinternational.com/CAIStaff/Dashboard_GIROAdminCAIStaff/Dashboard_CAIIAdminDatabase/resources/ghai/conflict3.gif

och modifierad av uppsatsförfattaren. En mer detaljerad bild kan ses i (Lund 1996:38).

Direkt konfliktförebyggande utspelar sig under den instabila fredsfasen (Lund 1996:40). Syftet är att få tillbaka konflikten på agendan för vanlig diplomati eller nationell politik beroende på om den är mellan- eller inomstatlig (Lund 1996:41). På grund av detta är konfliktförebyggandet kortsiktig och det är en negativ fred som nås (Carment – Schnabel 2003:14; Lund 1996:43). Vanligtvis handlar metoderna om att en tredje part försöker förändra beteendet hos primärparterna (Carment – Schnabel 2003:14).

Enligt Lund finns det tre subkategorier för direkt konfliktförebyggande: *krisprevention*, *förebyggande ingrepp* och *pre-konfliktuell fredsbyggning* (Lund 1996:46f).

Krisprevention syftar till att förhindra våldsamheter och minska spänningar (Lund 1996:47). Detta görs genom diplomatiska aktioner från tredje part såsom ekonomiska sanktioner, tvingande diplomati eller avskräckning (ibid). För att tvingande diplomati ska lyckas måste det finnas hot om att en tredje part är beredd att använda sig av militära (fredsbevarande trupp, vapenembargo) eller ekonomiska medel (sanktioner) om ingen deskalering sker (Jentleson 2003:38; Ramsbotham et al 2011:135). Då primärparterna baserar sina positioner på hur sannolik seger är kan tredje part använda hot för att ändra deras kalkyler och få dem att inse att även eventuell seger i konflikten kommer att svida (Jentleson 2003:38). Men det är viktigt att tredje part inte bara tvingar parterna genom piskor utan även använder morötter (Babbitt 2006:190). Genom att primärparterna ges morötter kommer de undan problemet med att återgå till status quo och kan därför deskalera konflikten. Morötter kan vara ekonomiskt bistånd, legitimering av primärparterna eller framtida medlemskap i organisationer (Lund 1996:80; Jentleson 2003:36).

Förebyggande ingrepp syftar till att få parterna att diskutera konfliktfrågorna genom förhandlingar (Lund 1996:47). Då förhandlingarna sker med hjälp av en tredje part handlar det om medling (Zartman 2008:155; Svensson 2012:178). Medling sker bäst när det endast finns en tredje part som har huvudansvaret. Skulle det finnas flera medlare finns risken att primärparterna spelar ut dessa mot varandra (Berridge 2010:248; Svensson – Wallensteen 2010:73). Det finns både för- och nackdelar med en medlare som upplevs som partisk mot den ena parten i en konflikt. Det är lättare att ha förtroende för en opartisk medlare (Berridge 2010:244f; Svensson 2012:189). Men en medlare som är partisk har lättare att få den närliggande parten att gå med på förslag (Zartman 2008:162). En svag primärpart går lättare med på medling om den får en partisk medlare som väger upp styrkeförhållandet (Svensson 2012:189). Medlaren använder sig av olika former av makt i sitt uppdrag. *Övertygande* och *extraktion* (Zartman 2008:167) är två maktmedel som handlar om personliga egenskaper hos medlaren vilket hjälper denne att dels finna lösningsförslag och dels övertyga parterna om att godkänna dessa. Med *avslutande* (Zartman 2008:168; Svensson – Wallensteen 2010:95) kan medlaren hota med att dra sig ur och på därmed tvinga fram eftergivanden. *Begränsande* är ytterligare ett maktmedel som handlar om att få parterna att inse att medlingen är den enda lösningen på konflikten (Zartman 2008:168). *Stöd* (ibid) är ett tyngre maktmedel som handlar om att skifta stöd mellan parterna för att framtvunga ett mutuallt hurting stalemate (Berridge 2010:244; Svensson 2012:186; Eisenkopf – Bächtiger 2012:572ff) där båda parterna inser att medling är den minst

plågsamma vägen framåt. En segrande part som nekar ett avtal kan till exempel få mindre stöd medan en förlorande får mer stöd (Lund 1996:87; Svensson – Wallensteen 2010:80). *Sidobetalningar* är ett annat maktmedel där medlaren lägger till ekonomiska incitament i avtalet för att öka dess attraktionsgrad (Zartman 2008:169; Atashi 2009:47). Detta passar när en part anser sig förlora gentemot den andra parten i ett avtal. *Internationellt stöd* är en annan maktfaktor för medlaren. Genom att globala och regionala aktörer stödjer medlaren får denna mer tyngd och det blir svårare för primärparterna att ignorera denne (Berridge 2010:247; Svensson – Wallensteen 2010:75; Lund 1996:95).

Pre-konfliktuell fredsbyggnad är den sista subkategorin (Lund 1996:47). Syftet här är att ändra attityder, skapa kanaler för dispytlösningar och minska orsakerna till konflikt. Denna subkategori passar väl in i etniska konflikter där en minoritet vill bryta sig ur en stat. De två rättigheterna självbestämmande och suveränitet är här inkompatibla med varandra (Babbitt 2006:185). En grupp som vill bryta sig ur en stat kränker statens territoriella suveränitet samtidigt som ett nekande av en utbrytning kränker självbestämmanderätten. Här kan *problem-solving workshops* användas (Svensson 2012:182ff; Ramsbotham et al 2011:32; Aggestam 2012:40; Lund 1996:47). I dessa tas inte parternas positioner som givna utan syftet är att borra igenom positionerna för att finna lösningar som är acceptabla för båda parterna. En minoritet kan exempelvis vara oroliga över sina språkrättigheter och endast vill bryta sig ut för att bevara denna rätt. Då kan en lösning nås där minoriteten garanteras speciella rättigheter, men de stannar kvar i den nuvarande staten. Den tredje partens roll är att föra samman sidorna och inta en kommunicerande roll. Parterna arbetar i workshopen gemensamt för att identifiera problemen och hitta lösningar på dem. Detta gemensamma arbete leder till att bilderna av varandra som fiender omdefinieras genom att de får ett gemensamt problem att lösa. Andra metoder pre-konfliktuell fredsbyggnad är *conflict resolution training* (Dayton 2009:67; Lund 1996:47). Detta går ut på att lära lokala aktörer hur de ska hantera konflikter på ett konstruktivt sätt genom exempelvis seminarier (Golan – Gal 2009:130; Babbitt 2006:200f; Carment – Schnabel 2003:19). Syftet med detta är att skapa lokala system som kan lösa problemen utan tredje part (Babbitt 2006:201). Exempelvis kan poster skapas som syftar till att säkra rättigheter minoriteter i landet (Kriesberg – Millar 2009:26).

Samtliga metoder inom direkt konfliktförebyggande syftar till att minska spänningarna mellan primärparterna och få dem att prata med varandra för att försöka lösa sina problem. Detta är vad som krävs för att minska intensiteten i konflikten från instabil fredsfas till den stabila fredsfasen.

2.2 Strukturellt konfliktförebyggande

Strukturellt konfliktförebyggande utspelar sig under den stabila fredsfasen (Björkdahl 2012:166). Här har parterna tillräckligt med andrum för att arbeta med mer långsiktiga förändringar som är svåra att genomföra under en intensiv konflikt (Lund 1996:45; Ramsbotham et al 2011:129). Förebyggningen ämnar till att lösa

grundproblemen i en konflikt och det är en positiv fred som eftersträvas (Ramsbotham et al 2011:125). Som nämnts kan spänningar minskas med direkt konfliktförebyggande men om inte de strukturella orsakerna hanteras kan konflikten återigen blossa upp (Atashi 2009:45). Därför är det viktigt att strukturell förebyggning sker före eller efter den instabila fredsfasen. Åtgärderna inom teorin kräver djupgående förändringar av samhällets strukturer då dessa orsakade konflikten (Carment – Schnabel 2003:20). Dessa förändringar tar tid och förebyggningen sker långsiktigt (Björkdahl 2012:163).

Ett viktigt område är demokratisering och politiska strukturer (Björkdahl 2012:169). I etniskt konfliktfyllda samhällen sker den politiska mobiliseringen efter etnicitet och exklusiva etniska partier gynnas (Höglund 2008:85). Valsystemet kan därför reformeras för att minska framtida konflikter. Våldigt förenklat kan det sägas att det finns två typer av valsystem; *majoritär* och *proportionell* (Lijphart 1999:143ff). I majoritära finns många små valdistrikt där endast ett mandat till parlamentet delas ut till den kandidat som får mest röster. Detta gynnar större partier medan mindre och mer nischade partier får svårare att vinna mandat. Proportionella valsystem innefattar istället större valdistrikt där flera mandat delas ut proportionellt efter andel röster. Detta gör att även småpartier kan plocka mandat. Då personer röstar efter etnisk tillhörighet i etniskt konfliktuella samhällen kan ett proportionellt valsystem vara att föredra då detta leder till mer proportionella parlament där minoriteter får mandat sett till proportion av befolkningen (Jarstad 2008:110; Reilly 2008:178). Ett majoritärt system riskerar att stänga ute minoriteter från den politiska makten vilket ökar benägenheten för våld (Lijphart 2004:100). Det finns statistiska bevis för att proportionella system har mindre våld än majoritära (Lijphart 1999:271). Men majoritära system behöver inte vara dåliga. Deras negativa effekter minskar om minoriteten är geografiskt koncentrerad då de skulle kunna få mest röster i sina distrikt. Men etniska partier kan vara dåliga för freden då de används till att förstärka känslan av skillnader mellan grupperna (Reilly 2008:178). Majoritära system kan då bidra till att skapa ”catch-all” partier där partierna försöker gå ifrån exklusiva grupper för att maximera sin röster (Reilly 2008:172).

Det finns även ett val mellan *presidentialism* och *parlamentarism* (Lijphart 1999:117f). En skillnad mellan dessa är att en president ofta väljs direkt av folket medan regeringschefen i parlamentarism (hädanefter benämnd statsminister) väljs av parlamentet. En president har också vanligtvis större makt än en statsminister då presidenten ensam bestämmer över den verkställande makten och endast har rådgivare medan en statsminister är gemensamt ansvarig med sin regering. Presidentialism kan vara dåligt just på grund av dessa två egenskaper. Då presidenten väljs genom ett direktval kommer minoriteter vanligtvis bli utestängda från den verkställande makten (Lijphart 2004:104). Och genom att presidentens exekutivt stora makt blir det svårare att få igenom maktdelningar där minoritetsgrupper får vissa viktiga poster (Lijphart 2004:101).

Åtgärder för att skydda mänskliga rättigheter har också en preventiv effekt (Björkdahl 2012:167). Kultur och självstyre är några av de viktigaste mänskliga rättigheterna i etniskt skilda samhällen. Minoriteter kan känna sig diskriminerade om inte relevanta politiska strukturer finns på plats som gör att deras åsikter

respekteras och inte blir överkörda av majoriteten (Ramsbotham et al 2011:125). Det blir därför viktigt att ha en politisk struktur som gör att minoriteter vill vara kvar inom staten (Carment – Schnabel 2003:20). Här är *självstyre och federalism* viktiga åtgärder. Federalism innebär att makten är fördelad mellan centralregering och lokala regeringar där varje regering har slutgiltig bestämmanderätt över vissa områden (Lijphart 1999:186). Ett federalt system passar stater med en geografiskt koncentrerad minoritet då dessa kommer att få mer makt inom sin egen region (Rodrigues 2013:110; Lijphart 2004:104). Ökat självstyre kan även ges om grupperna inte är geografiskt koncentrerade och då kan vissa lingvistiska eller kulturella grupper få bestämmanderätt över sin egen kultur eller utbildning (Lijphart 2004:97,105).

Även *ekonomisk tillväxt* är en viktig strukturell prevention. Ett samband har noterats mellan låg BNP per capita och risken för inbördeskrig (Collier 2008:19; Ramsbotham et al 2011:131). Anledningen är att hoppet inför framtiden är lågt samtidigt som arbetslösheten det orsakar leder till att det finns gott om potentiella soldatrekryter (Fjelde 2012:89; Collier 2008:20). Låg ekonomisk tillväxt efter fredsavtal är riskabelt eftersom befolkningen förväntar sig positiva ekonomiska följder (Atashi 2009:50). Även ekonomiska olikheter mellan grupper i en stat kan orsaka konflikter (Dayton 2009:66; Fjelde 2012:89). Åtgärder som syftar till att skapa en jämlik och stabil ekonomi blir därför viktiga såsom fattigdomsbekämpning och utvecklingsbistånd (Björkdahl 2012:169). Problemen med dessa två är att de ofta ges till samhällen som råkat ut för väpnade konflikter och behöver återbyggnadshjälp (Uvin 2012:9). När det gäller konfliktprevention blir det därför viktigt att också studera den generella långsiktiga ekonomiska tillväxten (Uvin 2012:6).

Som kan ses är strukturell konfliktförebyggning väldigt bred och många strukturer finns utan att ha konflikten i åtanke. De strukturella egenskaper som tagits upp är dock väldigt viktiga för konflikter med etniska särdrag och därför blir det viktigt att studera dem.

2.3 Operationalisering

Givet teorierna kommer en mängd oberoende variabler (Esaiasson et al 2012:50f) användas för att förklara skillnaden på utfallet i fallen. Teorierna tar upp generella begrepp som är svåra att mäta. Därför kommer en operationalisering att göras med syfte att göra de teoretiska begreppen mätbara (Esaiasson et al 2012:22).

Då frågeställningen syftar till att se skillnader i konfliktförebyggande åtgärder är det dessa som behöver göras mätbara.

Direkt konfliktförebyggande ska mätas genom att studera tredje parters handlande gentemot primäraktörerna. Krisprevention ska mätas genom att hitta tecken på hot eller löften om ekonomiska och militära åtgärder från tredje part. Förebyggande ingrepp ska mätas genom att studera vilka maktmedel, som beskrevs i teorin, den officiella medlaren använder sig av. Medlarens metoder, agerande och uttalanden ska därför studeras. Pre-konfliktuell fredsbyggnad ska mätas genom

användandet av problem-solving workshops för att hitta gemensamma lösningar. Tredje parts utbildning av lokala aktörer och införandet av lokala problemlösningsmekanismer blir också viktiga tecken.

Det strukturella konfliktförebyggandet ska mätas genom att studera ländernas politiska system. I exempelvis konstitutionen står det klart vad som gäller. Även BNP per capita ska studeras för att se hur ekonomin ser ut och tecken på ojämlikhet mellan etniciteter såsom arbetslöshet och regionala skillnader i rikedom blir också viktiga.

3 Metod och material

Fallen kommer att analyseras i en jämförande fallstudie. För att besvara andra delen av forskningsfrågan kommer en konfliktanalys att genomföras för att reda ut konfliktens orsaker.

3.1 Jämförande fallstudie

Frågeställningen ska besvaras med en teorikonsumerande studie (Esaiasson et al 2012:41). Här står de två fallen i fokus och de två teorierna kommer att användas för att beskriva deras konfliktförebyggande. Då det inte är teorierna i sig som är intressanta utan snarare jämförelsen av fallen passar detta upplägg bra. Då teorierna fokuserar på olika områden kommer det vara intressant att undersöka om båda använts i samma grad.

Forskningsstrategin kommer även vara av en intensiv karaktär i motsats till en extensiv sådan (Bjereld et al 2007:114). En intensiv studies fokus på ett fåtal analysenheter och flera förklaringsvariabler passar väl in på forskningsfrågan då syftet är att analysera ett flertal variabler och förklara relationen mellan dessa. Samtidigt handlar den första delfrågan om en beskrivning av de konfliktförebyggande åtgärderna vilket passar bäst med en intensiv studie då syftet inte är att mäta variabler. Den förklarande delfrågan skulle passa med en extensiv design, men givet tidigare nämnda fokus på en djup genomgång av variablerna ansågs en intensiv design passa bäst även för denna. En extensiv studie hade försvårat förståelsen kring variablerna då antalet fall skulle vara fler. Samtidigt är de post-Sovjetiska staterna såpass få, speciellt de med liknande förutsättningar som de valda fallen, att de inte tillåter en optimal extensiv studie (Teorell – Svensson 2007:80).

Givet detta kommer därför en jämförande få-fallstudie (Esaiasson et al 2012:102) att genomföras där endast två falls konfliktförebyggande kommer att studeras; Ukraina och Estland. Dessa fall har valts efter en mest-lika design (Teorell – Svensson 2007:226) där länderna uppvisade ett flertal liknande förutsättningar. Utfallet har dock blivit olika då konflikten på Krim bröt ut igen medan Estland är relativt lugnt. En mest-lika metod kan hjälpa till att förklara vilken eller vilka oberoende variabler som orsakat skillnaden. Hade länderna istället uppvisat olika förutsättningar hade det kunna vara vilken oberoende variabel som helst som orsakat skillnaden i utfallet. Nu kommer istället konfliktanalysen och teorierna om konfliktförebyggande att användas för att minska de möjliga oberoende variablerna.

Ett problem med den valda metoden är att det blir svårt att generalisera resultatet. Ju färre fall som jämförs desto svårare blir det att få fram ett universellt

svar som passar andra fall då det kan manifesteras sig fallspecifika variabler i de två valda fallen. Slutsatsen kommer därför vara försiktig när det gäller att generalisera resultatet. Som förklarats finns endast forna Sovjetstater i den valda populationen och inte alla av dem har liknande förutsättningar som Estland och Ukraina. Undersökningen syftar därför till att få ett svar gällande de två specifika fallen och en bredare generalisering till andra fall kommer att kräva en förklaring i slutsatsen.

3.2 Konfliktanalys

För att kunna besvara hur väl konfliktförebyggandet löst konflikten måste konfliktorsakerna redogöras, därav konfliktanalysen. En konfliktanalys hjälper till med att skapa en systematisk analys av en konflikts egenskaper (Höglund 2012:47f). Analysen fokuserar på flera beståndsdelar varav de relevanta presenteras nedan.

I *konfliktens parter* (Höglund 2012:50) görs en skillnad gällande typ av part. Primärparter är de som har en konflikt kring tvistefrågan och de kan vara statliga eller icke-statliga. En sekundärpart stödjer en primärparterna med exempelvis politiska, ekonomiska eller militära medel. En tredje part är istället en utomstående aktör som försöker nå en lösning i konflikten.

Konfliktens tvistefråga (Höglund 2012:52) är den som de primära parterna anser sig ha oförenliga positioner om. Analysen går ut på att hitta de krav som parterna ställer. Det är viktigt att undersöka parternas underliggande intressen och inte bara deras uttalade mål kring tvistefrågan. Detta på grund av att de underliggande intressena mycket väl kan vara förenliga med varandra. Ett exempel skulle kunna vara en minoritet som kräver självständighet medan detta egentligen bara är ett uttryck för att de vill ha makt över sin egen kultur vilken den andra primärparten skulle kunna gå med på.

En annan viktig faktor är *konfliktens mobilisering och utbrott* (Höglund 2012:55). Detta handlar om att förstå konfliktens sammanhang. Den historiska kontexten måste tas upp samtidigt som existerande samhällsstrukturer ska beskrivas. Endast det som ses som viktigt i den aktuella konflikten behöver skildras. Även de händelser som leder till konflikten ska beskrivas. Här är det kraven och motreaktionerna från parterna som står i fokus. Samtidigt är det viktigt att identifiera den händelse som ledde till konfliktutbrottet. Detta kan vara allt ifrån en regimförändring till en mindre händelse.

Undersökningens fokus ligger i konfliktens orsaker. Men detta gör inte resten av konfliktanalysens beskrivna beståndsdelar oviktiga. För att förstå en konflikts orsaker krävs det att forskaren har en förståelse för konfliktens aktörer och deras mål och strategier (Höglund 2012:48).

3.3 Material

Som beskrivits tidigare har det skett studier kring de två fallen och hantering av deras konflikter. Denna studie kommer ta sin utgång från dessa men fokus kommer nu att vara en jämförelse kring de båda fallen.

Då studien kommer vara beroende av detta sekundärmaterial blir det viktigt att använda många källor för att minska risken för subjektivitet. Ju mindre material som används desto större blir risken att en tendensiös källa kan få för stort inflytande på resten av studien (Esaiasson et al 2012:288f).

Att använda sig av primärmaterial är alltid en fördel för att minska risken att vara för beroende av andras tolkningar (Esaiasson et al 2012:283). Men då ett antal studier redan analyserat de enskilda konflikterna sågs det som en fördel att kunna använda sig av tidigare forskning i form av sekundärmaterial. Speciellt med tanke på studiens begränsade omfattning.

4 Analys

Analysen kommer behandla varje fall enskilt med start i en konfliktanalys som följs av konfliktförebyggandet.

4.1 Estland

Estlands kris blossade upp i samband med självständigheten 1991 (Vetik 1993:271). Krisen, som stod mellan ester och den ryska minoriteten, nådde sin kulmen 1993. 1992 engagerade sig OSCE i konflikten och 2001 avslutade organisationen sitt aktiva engagemang då krisen sågs som löst (Mychajlyszyn 2003:135,145).

4.1.1 Konfliktanalys

I och med självständigheten var ester en majoritet i landet med runt 60 % av befolkningen (Nishimura 1999:28). Innan sovjetisk ockupation var andelen 90 % (Vetik 1993:273; Verdery 2005:29). Förändringen berodde på en sovjetisk policy av att förflytta befolkningsgrupper inom unionen (Vetik 1993:273).

På grund av detta fanns det en estnisk rädsla gällande deras egen framtid (Vetik 1993:274). Den ryska minoriteten sågs som ett hot mot den nya staten och rädslan var att de skulle vara lojala mot Ryssland snarare än Estland (Zaagman 1999:32; Lahelma 1999:21). Vissa ester såg ryssarna som bosättare och de likställdes med inflyttade kolonister (Galbreath 2003:39). Rädslan ledde till att Estland i och med Sovjetunionens upplösning agerade för att minska effekterna av "russifieringen" av landet som skett under ockupationen. Redan 1989 blev estniska det enda statsspråket i sovjetrepubliken och alla statligt anställda blev tvungna att ha kunskap om språket (Vetik 1993:274).

1992 antog parlamentet en medborgarlag som innebar att alla som bott i Estland innan 1940 och deras ättlingar fick estniskt medborgarskap (Mychajlyszyn 2003:135). Detta uteslöt 80 % av den ryska minoriteten då de flyttat in efter 1940 (Nishimura 1999:29). Dessa kunde bli medborgare om de bott i landet i två år och kunde språket men detta var ett problem då många icke-ester enbart pratade ryska (Lahelma 1999:27; Vetik 1993:274). Före detta sovjetiska officerare eller underrättelsetjänstemän nekades automatiskt medborgarskap, vilket skapade problem för 35 000 militärpensionärer som bodde i Estland (Lahelma 1999:27; Mychajlyszyn 2003:135). Lagen skapade irritation hos den ryska minoriteten som ansåg sig oskyldiga till Sovjetunionens demografiska förändringar och de ansåg att

alla som bott i landet vid självständigheten borde blivit medborgare (Vetik 1993:277). Samma år bestämdes det att ryskan skulle fasas ut som utbildningsspråk (Nishimura 1999:29).

1993 började en lag förberedas i parlamentet som krävde att alla icke-medborgare som befann sig i Estland skulle ansöka om uppehållstillstånd eller bli betraktade som illegala invandrare (Zaagman 1999:32). Lagen gav icke-medborgare ett år på sig att ansöka om temporära uppehållstillstånd som kunde nekas (Lahelma 1999:28; Galbreath 2003:43). Etniska ryssars oro ökade efter detta då de trodde att lagen var ett steg mot deras deportation (Nishimura 1999:29). De saknade även makt att påverka beslutet då icke-medborgare inte fick komma till tals i det politiska systemet (ibid).

Som svar på lagen började en folkomröstning anordnas i Narva och Sillamae; två städer i nordöstra delen av Estland där etniska ryssar är i majoritet, om att regionen skulle få mer autonomi (Lahelma 1999:34). Regeringen ansåg omröstningarna som illegala och antydde att de ska hindras med våld (Nishimura 1999:29). Konflikten komplicerades av att Ryssland fortfarande hade tiotusentals trupper stationerade i landet efter Sovjettiden och uttalade sitt stöd för den ryska minoriteten (Ilves 2002:321; Khrychikov – Miall 2002:196).

De två primärparterna i konflikten var den estniska regeringen och den ryska minoriteten. Ryssland kan möjligen ses som en sekundärpart då de hade ett intresse av att skydda den ryska befolkningen och även uttalade politiskt stöd för dem. Vad gäller tvistefrågan handlar den om medborgarskap för den ryska minoriteten där esterna vill ha en restriktiv medborgarlag medan ryssarna hellre vill se en mer öppen sådan. De underliggande intressena verkar dock vara att esterna är oroliga för att ryssarna inte ska vara lojala mot den nya staten medan ryssarna endast ville kunna bo kvar där de bott de senaste 50 åren.

4.1.2 Direkt konfliktförebyggande

I och med krisen sökte Estland hjälp ifrån OSCE. Det finns vissa indikationer på att de ville sköta krisen internt men påtryckningar från USA tvingade dem att söka hjälp från tredje part (Galbreath 2003:42). Estniska politiker menade att OSCE blandade sig i landets interna affärer och agerade för ryska intressen (Zaagman 1999:35). Den ryska minoriteten såg däremot OSCE som deras försvarare (Lahelma 1999:24). EU satte en stor vikt vid stabiliteten i Baltikum och gav OSCE sitt fulla stöd (Lahelma 1999:23). Ryssland var å andra sidan till en början emot OSCE:s inblandning men efter påtryckningar från Väst godtogs organisationen (Galbreath 2003:41).

En fältmission från OSCE skickades till landet för att deskalera krisen. Dess uppdrag gick ut på att arbeta för en dialog mellan regeringen och minoriteten samt att rekommendera mekanismer som skulle förbättra dialogen (Nishimura 1999:30; Lahelma 1999:23). OSCE:s rekommendationer ledde till att Estlands president startade rundabordet-samtal. Samtalen skulle behandla socio-ekonomiska, kulturella och legala problem för minoriteters integration i det estniska samhället (Zaagman 1999:37). I samtalen ingick representanter från det estniska parlamentet,

den ryska minoritetens representativa församling (RRA) och kulturella församlingar (Lahelma 1999:31). Då många ryssar saknade medborgarskap och makt i parlamentet var dessa samtal det enda sättet för dem att göra sina åsikter hörda. Samtalen skulle rapportera förslag till presidenten som skickade vidare dessa till berörda institutioner som parlamentet eller myndigheter (Lahelma 1999:30). Samtalen ledde till att icke-medborgare kunde ställa upp i det lokala valet 1993 och regeringens strikta medborgarskapskrav kritiserades (Nishimura 1999:30; Lahelma 1999:28). Det ledde även till förändringar av lagen om uppehållstillstånd som till slut godkändes 1994. Beslut kunde nu överklagas och ansökningstiden utökades till två år, men lagen innehöll fortfarande många vaga uttryck (Galbreath 2003:43; Nishimura 1999:30).

Fältmissionen hjälpte även till att skapa lokala mekanismer för att främja dialog och förståelse genom seminarier gällande vikten av mänskliga rättigheter och utbildning för alla etniska grupper (Lahelma 1999:23,36). OSCE försökte även få Estland att tillsätta en ombudsman för minoritetsfrågor vilket misslyckades (Galbreath 2003:45). Estland tillsatte en post som liknade en ombudsman men den var inte självständig från regeringen och arbetade till en början endast med medborgares klagomål (Zaagman 1999:37).

OSCE bidrog även med en medlare till konflikten; dess kommissionär för nationella minoriteter Max van der Stoel, som har organiserade flera möten mellan primärparterna 1993 (Zaagman 1999:30; Nishimura 1999:30). Mötena ledde till att Estland lovade att inte använda våld mot folkomröstningarna och städerna lovade att låta högsta domstolen bestämma om omröstningarna var legala (Nishimura 1993:30). Regeringen lovade också att inte börja deportera ryssarna som å sin sida lovade att aktivt delta i en konstruktiv dialog med regeringen och respektera Estlands territoriella integritet (Lahelma 1999:35). Stoel medlade genom att övertyga varje sida om koncessioner för att minska spänningarna. Han lyckades övertyga regeringen om att lätta på medborgarskapskraven då det skulle leda till att fler etniska ryssar skulle känna en lojalitet mot Estland samtidigt som det skulle hindra en konflikt med Ryssland (Zaagman 1999:34; Khrychikov – Miall 2002:196). Men han gjorde det även klart för ryssarna att de var tvungna att lära sig estniska för att integreras i samhället (Zaagman 1999:35). För att underlätta språkraven övertygade Stoel regeringen att öka språkutbildningen med hjälp av ekonomiskt stöd från EU (Zaagman 1999:39; Lahelma 1999:29). 1994 förespråkade ryska ledare i Narva en olydnadskampanj mot medborgarlagen vilket skulle minska den estniska regeringens auktoritet och lett till konflikter. Stoel hindrade aktionen genom att övertyga ryssarna om att den skulle vara kontraproduktiv (Lahelma 1999:35).

Ryssland agerade också för att påverka Estland till eftergifter. Även om Ryssland inte ingrep direkt i konflikten till förmån för den ryska minoriteten riktade landet hård kritik mot Estlands hantering av ryssarna (Nishimura 1999:29). Ryska presidenten Jeltsin hotade även att landet skulle ta steg för att skydda ryska intressen i Estland och parlamentet gav regeringen tillåtelse att utföra en rad ekonomiska och politiska straffåtgärder (Khrychikov – Miall 2002:196). Efter uppehållstillståndlagen 1993 stängde Ryssland exempelvis av gasleveranserna till Estland (Zaagman 1999:33). Ryssland länkade även samman tillbakadragandet av

trupper från Estland med minoritetsrättigheter och först 1994 drogs samtliga tillbaka i utbyte mot att ryska militärpensionärer fick rätt till socialt stöd (Mychajlyszyn 2003:145).

Även EU försökte påverka Estlands regering. 1994 erbjöds Estland associate status av EU (Nishimura 1999:31). Estland hade ett stort intresse av att gå med i EU då de sågs som en garant för framtida estnisk självständighet (Galbreath 2003:40). Men EU ställde krav på Estland att förbättra sina mänskliga rättigheter för att kunna fortsätta integreringen (Nishimura 1999:31). 1997 menade EU-kommissionen att Estlands lagar gällande minoriteter var tvungen att förändras för att passa EU:s standard vilket ledde till att regeringen följde en rad rekommendationer från OSCE för att förbättra situationen för minoriteterna (Galbreath 2003:45). 1998 lyckades EU övertyga Estland att ge statslösa barn medborgarskap vilket Ryssland resultatlöst hade försökt få till stånd under en lång tid (Galbreath 2003:46).

4.1.3 Strukturellt konfliktförebyggande

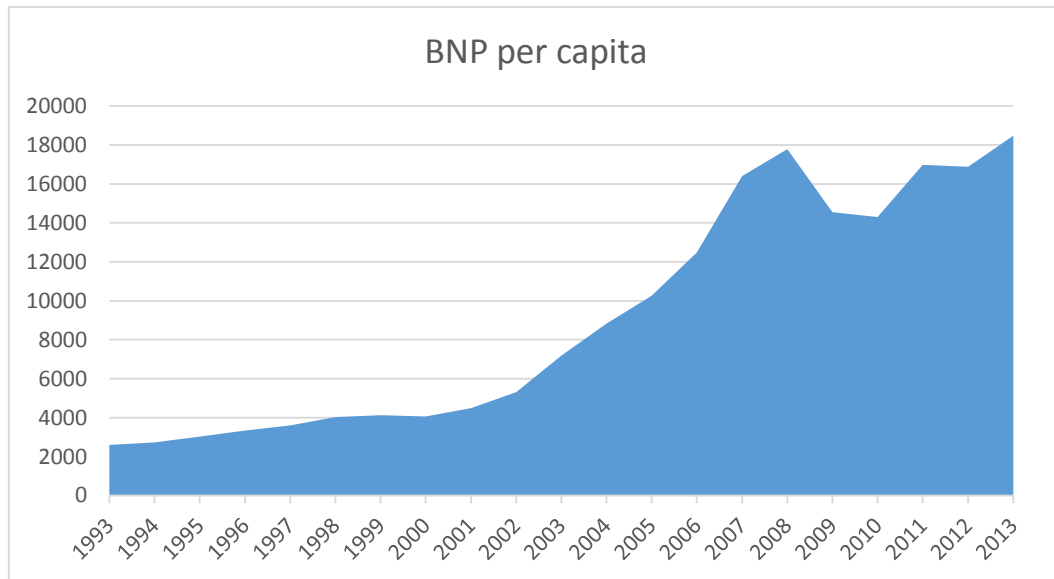
Estland nuvarande grundlag antogs 1992 efter en folkomröstning. Det har inte skett några större förändringar av den sen dess (Estlands konstitution 2010).

Landet utövar sig av ett proportionellt valsysteem med 11 valdistrikt med 7-12 mandat i varje (Khrychikov – Miall 2002:201). Valsystemet är utformat genom att partier som får över 5 % av rösterna nationellt gynnas, vilket uppmuntrar partier att söka stöd i flera valkretsar och minskar incitamenten för att endast söka stöd hos en etnisk grupp (Reilly 2001:134; Khrychikov – Miall 2002:202). Detta har lett till att partier för alla etniska grupper har gynnats och i valet 1999 minskade ”ryska” partiets stöd fastän de ryska medborgarna i landet hade ökat. Istället gick många ryska röster i detta val till traditionellt estniska parter på vänsterkanten (Khrychikov – Miall 2002:203).

Estland har ett parlamentariskt system med en president som statschef. Det är parlamentet som utser presidenten och denne har endast ceremoniella uppgifter såsom att representera Estland utomlands, godkänna lagförslag och föreslå premiärministern till parlamentet (Estlands konstitution 2010 §65,78). Den verkställande makten ligger istället hos regeringen som representeras och leds av premiärministern (Estlands konstitution 2010 §86,88,93).

Estland är en enhetlig stat, det vill säga motsatsen till en federal (Estlands konstitution 2010 §2). Det finns en viss lokal bestämmanderätt men det är landets centrala institutioner som har den yttersta makten (Estlands konstitution 2010 §156). Det enda officiella språket är estniska men minoriteter har en grundlagsskyddad rätt att få svar på sitt eget språk från statliga myndigheter om de är majoritet inom en region (Estlands konstitution 2010 §6,51). Minoriteters utbildningsspråk är dock inte skyddade i grundlagen (Estlands konstitution 2010 §37).

Estlands ekonomi har ökat kraftigt de senaste åren. Som kan ses på diagrammet nedan² har landet haft en långsiktig BNP per capita tillväxt sedan 1993. Även om

tillväxten varit negativ under 2008-2009 har BNP per capita ökat från 2 600\$ till 18 500\$ sedan 1993. En ökning med över 710 %. Landet som helhet har alltså blivit rikare. Men tillväxten har inte varit jämlik för alla grupper. Regionen Ida-Viru, där etniska ryssar är i majoritet, hade 2011 några av de lägsta inkomsterna i landet och nära 30 % av barnen levde i fattigdom (SYE 2014:16). Regionen hade också den högsta arbetslösheten i landet vilket berodde på att den tunga industrin som funnits i regionen under Sovjettiden inte klarade av att konkurrera på den fria marknaden (SYE 2014:19; Vetik 1993:275). Generellt har arbetslösheten varit två gånger större hos icke-ester än ester även om skillnaden minskat på senare tid (SYE 2014:151).

4.2 Ukraina

I och med Ukrainas självständighet 1991 blossade en dispyt upp mellan landets regering och den rysktalande befolkningen (Kachuyevski 2012:390). OSCE engagerade sig i konflikten 1994 och 1999 sågs konflikten som löst (Mychajlyszyn 2003:135,145).

4.2.1 Konfliktanalys

Över 90 % av ukrainarna hade röstat för självständighet 1991 men trots detta var den nya staten långt ifrån sammanhållen (van Zon 2001:224). Etniska ryssar stod för runt 21 % av befolkningen medan antalet primärt ryskspråkiga i landet var över 50 % (Kachuyevski 2012:394; van Zon 2001:222). Detta berodde på en lång period

² Data hämtad från (Världsbanken 2014). BNP mätt i US dollar.

av russifiering av landet och förtyck av ukrainare. Ukrainare hade varit extra utsatta av de sovjetiska minoritetsgrupperna och drabbades hårt en framskapad svält på 30-talet samt sovjetiska deportationer och avrättningar (Kachuyevski 2012:391; van Zon 2001:223).

Den politiska eliten i den nya staten såg den starka ställningen för ryskan som ett hot mot Ukrainas självständighet och en möjlighet för Ryssland att blanda sig i landets angelägenheter (van Zon 2001:228). Samtidigt behövde eliten stöd ifrån högnationalistiska partier i västra Ukraina för att kunna styra (ibid). Dessa ukrainska nationalister såg nationalstaten, det ukrainska språket och den ukrainska historien som viktiga och menade att alla dessa element var hotade efter åren av russifiering och ryskans starka ställning i landet (Kachuyevski 2012:395; van Zon 2001:225ff). Detta ledde till en ukrainiseringskampanj av landets första president Kravchuk där statligt anställda skulle prata ukrainska och många skolor blev tvungna att ändra utbildningsspråket från ryska till ukrainska (van Zon 2001:224f).

Ukrainiseringen skapade spänningar hos landets rysktalande befolkning som såg processen som ett hot. Halva lärarkåren i ryskdominerade södra och östra Ukraina skulle bli diskvalificerade om utbildningsspråket ändrades till ukrainska (Kachuyevski 2012:395). Det skapade även problem i statsapparaten som tidigare krävt ryska som språk för alla officiella ärenden och dokument men som nu var tvungen att ställa om sig till ett nytt språk (van Zon 2001:229). De rysktalande såg inte russifieringen av Ukraina som en medveten policy av Ryssland eller Sovjetunionen utan snarare en naturlig utveckling (Kachuyevski 2012:396). De ansåg därför att ukrainiseringen var diskriminerande mot dem (Kulyk 2011:276). De ville istället göra ryska till ett officiellt språk i Ukraina då en stor del av befolkningen använde sig av språket till vardags (Kachuyevski 2012:396).

Halvön Krim, en del av Ukraina sedan 1954, var den enda regionen som hade en etnisk rysk majoritet (Varettoni 2011:89). Strax innan Ukrainas självständighet hade Krim röstat för autonomi och blivit en autonom region inom sovjetrepubliken Ukraina och 54 % av dess invånare hade sedan röstat för Ukrainas självständighet (Wydra 2004:113; Chase 1996:222). 1992 ville Ukrainas parlament avskaffa Krims autonoma status och detta ledde till att Krims parlament förklarade självständighet vilket skulle godkännas av en folkomröstning på halvön (van Zon 2001:234; Stewart 2001:119).

Primärparterna i denna konflikt är Ukrainas regering och den rysktalande befolkningen i Krim och resten av Ukraina. Tvistefrågan handlar dels om regeringens försök att minska ryskans status men även om dess försök att minska autonomin för Krim. De underliggande intressena är regeringens osäkerhet kring att ryskans starka status är ett hot mot landets självständighet. Rysktalande vill å andra sidan kunna använda sitt språk som de gjort rent historiskt i landet samt att Krim ska fortsätta ha en hög grad av självständighet.

4.2.2 Direkt konfliktförebyggande

Ukraina sökte självmant hjälp i krisen av OSCE:s kommissionär för nationella minoriteter Max van der Stoep 1994 (Mychajlyszyn 2003:135; Kachuyevski

2012:393). Även om hjälpen söktes självmant togs inte OSCE på allvar från varken Ukrainas eller Krims sida och under en lång tid var dess personal tvungen att arbeta från hotellrum då de båda primärparterna såg deras inblandning som tillfällig och inte gav dem permanenta lokaler (Mychajlyszyn 2003:140). Ryssland stödde däremot Stoels inblandning och såg honom som en kompetent och opartisk aktör (Kachuyevski 2012:393).

För att lösa konflikten gällande Krim skapade Stoel rundabordet-samtal i Schweiz 1995 (Wydra 2004:119; Kachuyevski 2012:399; Kulyk 2011:272). I samtalen ingick representanter för regeringen och Krims parlament. Detta var första gången som de två parterna möttes i samtal vilket var viktigt då det skapade möjlighet för personliga kontakter. Samtalens plats i officiella lokaler i Schweiz gav även parterna en känsla av prestige vilket gjorde att samtalen fick extra tyngd. Samtalen deskalerade krisen och ledde till att regeringen lovade att inte upplösa Krims parlament, vilket tidigare hotats med, och Krim lovade att inte fullfölja folkomröstningen om självständighet (Kulyk 2011:272; Wydra 2004:119). Parterna arbetade också fram en ny konstitution för Krim som skulle passa båda parterna (Kachuyevski 2012:400). Denna tog bort Krims presidentpost och gav Ukraina utökad makt på halvön. Konstitutionen godkändes av Krims parlament 1995 men inte av regeringen då den innehöll referenser till en Krimsk stat (ibid).

Detta ledde till ett nytt rundabordet-samtal i Nederländerna 1996 (Mychajlyszyn 2003:139; Kachuyevski 2012:401; Kulyk 2011:273). Återigen var det representanter från regeringen och Krims parlament som möttes. Stoel konstaterade att skillnaderna mellan sidorna hade minskat markant sedan ett år tidigare. Efter att ha lyssnat på parterna skisserade Stoel själv upp ett lösningsförslag som sedan godkändes av dem. Efter samtalen ändrade Krim sin konstitution och tog bort symboliken av en Krimsk stat och ryskan som enda officiella språk (Kulyk 2011:273). Konstitutionen godkändes sedan av både Krim och Ukrainas parlament 1998 (Kachuyevski 2012:401).

Stoel försökte även deskalera krisen mellan rysktalande och regering i övriga landet. Han argumenterade för att rysktalande skulle ha rätt till sitt språk samtidigt som Ukraina hade rätt att utveckla sitt eget språk och kultur (Kachuyevski 2012:395). Efter uppmaningar om att rysktalande inte skulle behöva lida för att de inte kunde ukrainska lovade regeringen att ingen jobbsökande skulle bli avvisad på grund av språk (Kulyk 2011:277; Kachuyevski 2012:395f).

1999 höll Stoel i ett seminarium gällande utbildning och språk för Ukrainas minoriteter (Kachuyevski 2012:397). Rekommendationen till regeringen var att ryskan skulle bli tillgänglig att studera på ukrainska skolor. Förutom utökade utbildningsrättigheter för ryskan ville Stoel även att minoritetsspråk i landet skulle få skyddad status i lagen och att områden med en betydande minoritet av ryssar skulle kunna få använda ryska mer (Kulyk 2011:277; Kachuyevski 2012:277). Men även om regeringen lyssnade på OSCE:s förslag gjordes inga ändringar i lagstiftningen (Kachuyevski 2012:393; Kulyk 2011:277). Ukraina ansåg att deras ukrainiseringsprocess var viktigare och vägrade ge ryskan likvärdig status med ukrainska (Kulyk 2011:277; Kachuyevski 2012:396).

Rysslands påverkan på konflikten var motsägelsefull. Dess president Jeltsin ville behålla vänliga kontakter med Ukraina och vägrade träffa Krims president

samtidigt som hans regering avsade sig alla territoriella krav på Ukraina (Chase 1996:226; Wydra 2004:118). Ryssland var också upptagna med Tjetjenien och kunde därför inte erbjuda mycket stöd för Krimns självständighet (Stewart 2001:130; van Zon 2001:235). Jeltsin menade dock att han hade rätt att skydda ryska intressen utomlands och att varje försök att hota Krimns autonoma status skulle leda till mer direkt rysk inblandning med exempelvis militär (Chase 1996:227f). Jeltsin vägrade även skriva under ett vänskapsavtal med Ukraina tills den ryska minoritetens fick stärkta rättigheter (Wydra 2004:119).

EU och Västs inblandning var minimal. Ukraina såg inte medlemskap i EU eller NATO som en möjlighet och därför sågs statsbyggandet med fortsatt ukrainisering som viktigare än att införa europeiska normer som hade harmoniserat landet med Västs lagstiftning (Mychajlyszyn 2003:136; Kachuyevski 2012:405f).

4.2.3 Strukturellt konfliktförebyggande

Ukrainas grundlag antogs 1996 (Stewart 2001:123). 2004 ändrades den kraftigt, men redan 2010 ändrades den tillbaka. Därför används 1996 års konstitution i analysen.

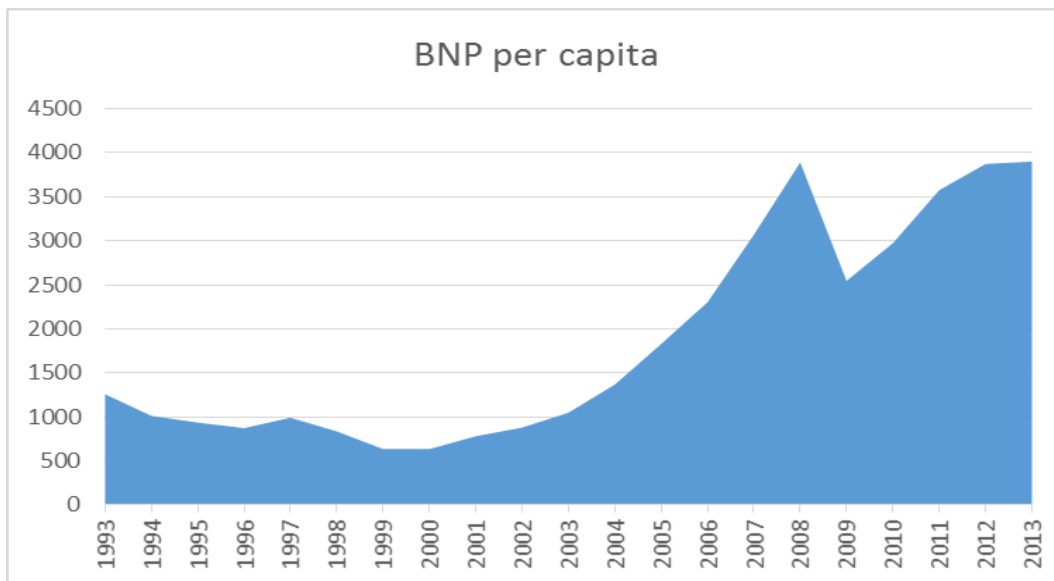
Landet har både ett proportionellt och ett majoritært valsystem (Kyiv Post 2011). Hälften av parlamentsledamöterna väljs i ett nationellt valdistrikt som täcker hela Ukraina där mandaten fördelas proportionellt. Den andra hälften väljs i 250 valdistrikt där endast ett mandat står på spel i varje distrikt. Ett parti måste vara registrerat i minst 13 av landets regioner vilket hindrar regionala partier och gynnar parter som söker en bred etnisk väljarkrets (Mychajlyszyn 2003:142; Wydra 2004:120).

Ett presidentiellt system utövas av Ukraina. Presidenten utses genom direktval och har en avsevärd makt (Ukrainas konstitution 1998 §94,103,106,113). Exempelvis kan presidenten hindra lagförslag från parlamentet och utse premiärministern och dennes ministrar, vilka sedan är ansvariga inför presidenten. Presidenten utser även en rad viktiga poster inom staten och kan endast avsättas av parlamentet om denne begått ett brott.

Ukraina är en asymmetrisk enhetlig stat med speciell status för Krim (Malyarenko – Galbreath 2013:919). Krim har en egen regering, parlament och konstitution vilka har makt över exempelvis jordbruk, skog, turism och utbildning (Stewart 2001:123; Ukrainas konstitution 1998 §137). Självstyret till trots är Krim slutgiltigt underordnat Ukrainas konstitution och Ukrainas president kan hindra lagförslag från Krimns parlament tills de förklarats kompatibla med grundlagen (Varettoni 2011:89; Wydra 2004:125).

Det enda officiella språket är ukrainska men ryska och andra minoriteters språk har rätt att utvecklas och användas (Ukrainas konstitution 1998 §10). Nationella minoriteter har även rätt att få instruktioner på sitt eget språk i skolan och att lära sig sina egna språk som ämnen (Ukrainas konstitution 1998 §53). Många rysktalande är dock etniska ukrainare vilka inte räknas som en nationell minoritet och därför inte har rätt till utbildning på ryska (Kulyk 2011:276).

Ekonomi i Ukraina har ökat långsiktigt vilket kan ses på diagrammet nedan³.

Även om ekonomin minskade under 90-talet kom den igång igen under 2000-talet och i sin helhet växte BNP per capita i landet från 1 260\$ till 3 900\$. Totalt var ökningen 310 % vilket är en relativt svag tillväxt på 20 år med tanke på den låga nivån 1993. Redan innan 1993 hade ekonomin gått dåligt och från självständigheten 1991 till 1994 halverades Ukrainas BNP på grund av ekonomisk misskötsel (van Zon 2001:225). Den ekonomiska utvecklingen har främst varit koncentrerad kring huvudstaden och centrala delar av landet men inga regioner har direkt missgynnats de senaste åren (Ukrstat 2014). Om något är det de russifierade regionerna i öst som har bäst ekonomisk utveckling medan de mer ukrainska regionerna i väst har en lägre BNP per capita (ibid). Under krisen hade Krim drabbats av en ekonomisk kris då pro-ryska politiker misskött ekonomin och släppt in kriminella i Krims maktstrukturer vilket ledde till att regionen blev en av Ukrainas fattigaste och mest kriminella (Malyarenko – Galbreath 2013:925; van Zon 2001:235). Men idag ligger Krim på samma nivå som övriga Ukraina. Rysk media, vilken dominerar på halvön, pekar dock ständigt ut Ukraina som skyldiga till alla socio-ekonomiska problem som finns på halvön vilket kan skapa en känsla av ekonomisk ojämlikhet för Krimborna gentemot resten av landet (Varettoni 2011:91f).

³ Data hämtad från (Världsbanken 2014). BNP mätt i US dollar.

5 Slutsats

Första delen av forskningsfrågan kommer diskuteras i en jämförelse som sedan kommer följas av det slutgiltiga svaret i slutorden.

5.1 Jämförelse

Fastän båda fallen använt sig av samma medlare har resultatet blivit olika. Av de olika maktmedlen en medlare har till sitt förfogande använde sig Stoel främst av övertalning och extraktion för att övertyga parterna om eftergifter. I Estlands fall var dessa metoder framgångsrika då Estland ändrade en rad lagförslag för att mildra medborgarskapskraven. I Ukraina lyckades det inte lika bra då regeringen såg ukrainiseringen som viktigare än eftergifter.

Detta har att göra med krispreventionen som utövades av Ryssland och EU. I Estlands fall gavs både morötter och piskor. EU erbjöd framtida medlemskap vilket påverkade Estlands vilja att kompromissa då deras framtida självständighet skulle garanteras bäst av medlemskap i Västs institutioner. EU erbjöd även ekonomiskt stöd till språkträning för ryssar. Ryssland använde istället tvingande diplomati och hotade med piskor om inte den ryska minoriteten gavs bättre rättigheter och kunde backa upp detta med trupper stationerade i landet. Det verkar dock som om EU:s inflytande ledde till fler förändringar för Estlands hållning. I Ukrainas fall saknades EU:s morötter och ukrainiseringen sågs som den största chansen för framtida självständighet. Ryssland hotade främst när det gällde krisen om Krim medan piskorna gällande ryskspråkigas rättigheter saknades.

När det gäller resten av maktmedlen för medlaren fanns det ett starkt internationellt stöd i båda fallen. I Estland var Ryssland till en början emot OSCE:s inblandning men övertygades till slut av Väst. I Ukraina var Ryssland positivt inställda redan från början. Den begränsande makten har också använts till en viss del i båda fallen då Stoel lyckades övertyga främst minoriteten att avstå från provokativa handlingar och istället fokusera på förhandlingar. Det finns inga tecken på att avslutande skulle använts av medlaren. Inte heller stöd eller sidobetalningar har använts vilket inte konstigt då medlaren representerat en internationell organisation som saknar resurser en stat har.

När det gäller pre-konfliktuell fredsbyggnad användes det i båda fallen. Problem-solving workshops genom rundabordet-samtal i Estland lyckades hitta de grundläggande problemen och de båda sidorna gav varandra löften om att inte deportera ryssarna och att den ryska minoriteten skulle respektera Estlands territoriella integritet. I Ukraina lyckades rundabordet-samtalen lösa konflikten kring Krim men de grundläggande problemen gällande resten av konflikten

ignorerades. Försöken att skapa lokala problemlösande mekanismer genom conflict resolution training verkar ha misslyckats i båda länderna. Estland vägrade skapa en ombudsman för minoritetsfrågor medan seminariet gällande vikten av minoriteters utbildningsspråk inte togs på allvar av Ukraina.

När det gäller det strukturella konfliktförebyggandet har de båda länderna olika valsystem. Estland har ett proportionellt men har minskat dess svagheter i konfliktuella samhällen genom att ge partierna incitament att bilda breda partier över alla etniska grupper. Ukraina har ett blandat system vilket innebär att de dels har de båda valsystemens positiva sidor men även deras negativa. Möjligheterna för etniska partier har även här minskats genom att helt enkelt förbjuda partier som inte finns i tillräckligt många regioner. Detta missgynnar dock etniska ryssar då de främst är koncentrerade i vissa regioner i öst.

Länderna har även olika styrelseskick. Estland har ett parlamentariskt system där det proportionellt tillsatta parlamentet har mycket makt. Ukraina har istället ett presidentiellt system där presidenten väljs i direktval och har mycket makt. Här är det alltså Estland som har det ultimata systemet sett till konfliktförebyggande.

De båda länderna är officiellt enhetliga. Ukraina har visserligen gett Krim en speciell status men slutgiltigt saknar de självbestämmanderätt och är helt underställda Ukrainas konstitution. Sett till språkrättigheter har Ukraina kommit längst med rätt till utbildning på minoriteters språk och skydd i grundlagen för deras språk, något som istället saknas i Estland.

Ekonomi har sett olika ut i länderna. Estland har sett en kraftig ökning av dess befolknings välstånd men där icke-ester inte gynnats i samma grad som ester. Ukraina har istället sett en svag tillväxt där de ryskspråkiga regionerna klarat sig bäst.

5.2 Slutord

Hur väl har då de konfliktförebyggande åtgärderna löst grundproblemen? I Estland fortsatte regeringen att kräva integration i samhället för att ryssar skulle kunna bli medborgare men det direkta konfliktförebyggandet ledde till att regeringen lättade på kraven samtidigt som de lovade att inte deportera de som misslyckades med medborgarskapskraven. Konfliktanalysen visade att det var just rädslan av deportation som var grundproblemet för många icke-ester och därför lyckades det direkta konfliktförebyggandet väl. Rent strukturellt ser Estland bra ut när det gäller det politiska systemet. Det som saknas är självbestämmande och språkrättigheter. Ett varningstecken är ekonomin där icke-ester blivit relativt fattigare jämfört med ester. Men i absoluta termer är det möjligt att de fått det bättre ställt då ekonomin ökat kraftigt de senaste 20 åren.

I Ukraina fortsatte ukrainiseringsprocessen nästan ohindrad. Ryskan har inte fått samma ställning som ukrainiskan. Etniska ryssar fick rätt till utbildning på ryska men ryskspråkiga ukrainare fick inte dessa rättigheter. Krim's autonoma status är också kraftigt urholkad och de är helt underställda Ukrainas konstitution i allt utom namnet. Det direkta konfliktförebyggandet kan sägas ha lyckats med att hindra

direkta våldsamheter men strukturellt kvarstod många av grundproblemen. Andra strukturella problem i Ukraina är presidentialismen och ekonomins dåliga tillväxt. Just presidentialismen är ett stort problem i ett splittrat land som Ukraina där väst och öst representerar två olika kulturer och därför troligtvis har svårt att samsas om en enda person som ska ha mycket makt.

Givet dessa svar på forskningsfrågan har det varit lätt att röra upp separatistiska strömningar i Ukraina då de underliggande och andra strukturella problem fortfarande fanns kvar. I Estland skulle det vara mycket svårare då den grundläggande konflikten löstes samtidigt som många strukturer finns på plats för att hindra framtida konflikter.

Svaret stärker även teorin om strukturellt konfliktförebyggande som menar att direkt konfliktförebyggande inte räcker då de strukturella problemen finns kvar och kan komma upp till ytan. I Ukrainas fall kunde Ryssland utnyttja dessa strukturella problem 15 år efter att konflikten ansågs vara löst.

Då denna studie varit såpass knuten till de specifika fallen är det svårt att dra slutsatser om hur situationen ser ut i andra post-Sovjetiska länder. Studien har inte heller gått in på djupet kring förklaringsvariablerna eller försökt förklara vilken av dem som har haft bäst förklaringsgrad utan endast beskrivit dem generellt sett till konfliktförebyggande. Förslag på senare forskning blir därför att dels utföra liknande studier kring post-Sovjetiska stater med betydande minoriteter som saknat väpnade konflikter. Men även att utföra studier där de olika förklaringsvariablerna isoleras för att se vilken av dem som bäst förklarar varför konfliktförebyggande inte fungerar.

6 Referenser

- Aggestam, Karin, 2012. "Krig och fred i förändring", i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred*. Lund: Studentlitteratur, s. 33-46.
- Atashi, Elham, 2009. "Challenges to conflict transformation from the streets", i Dayton, Bruce W. – Louis Kriesberg (red.), *Conflict Transformation and Peacebuilding*. New York: Routledge, s. 45-60.
- Babbitt, Eileen F., 2006. "Mediating Rights-Based Conflicts: Making Self-Determination Negotiable", *International Negotiations*, vol. 11, s. 185-208.
- BBC, 2014. *Ukraine crisis timeline* [elektronisk]. <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-26248275>. Hämtdatum: [2014-05-02]
- Berridge, G. R., 2010. *Diplomacy. Theory and Practice*. 4:e uppl. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Bjereld, Ulf – Maria Demker – Jonas Hinnfors, 2007. *Varför vetenskap?*, 2:a uppl. Pozkal: Studentlitteratur
- Björkdahl, Annika, 2012. "Konfliktförebyggande", i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred*. Lund: Studentlitteratur, s. 161-176.
- Boutros-Ghali, Boutros, 1992. *An Agenda for Peace* [elektronisk]. http://www.unrol.org/files/A_47_277.pdf. Hämtdatum: [2014-05-10]
- Carment, David – Albrecht Schnabel, 2003. "Conflict prevention – Taking stock", i Carment, David – Albrecht Schnabel (red.), *Conflict Prevention: Path to Peace or Grand Illusion?*. United Nations University Press, s. 11-25.
- Chase, Philip, 1996. "Conflict in the Crimea: An Examination of Ethnic Conflict under the Contemporary Model of Sovereignty", *Columbia Journal of Transnational Law*, vol. 34, s. 219-254.
- Collier, Paul, 2008. *The Bottom Billion*. Oxford: Oxford University Press.
- Dayton, Bruce W., 2009. "Useful but insufficient: intermediaries in peacebuilding", i Dayton, Bruce W. – Louis Kriesberg (red.), *Conflict Transformation and Peacebuilding*. New York: Routledge, s. 61-73.
- Eisenkopf, Gerald – André Bächtiger, 2012. "Mediation and Conflict Prevention", *Journal of Conflict Resolution*, vol. 57, nr. 4, s. 570-597.
- Esaiasson, Peter – Mikael Gilljam – Henrik Oscarsson – Lena Wängnerud, 2007. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3:e uppl. Stockholm: Norstedts juridik.
- Estlands konstitution, 2010. *Constitution of the Republic of Estonia* [elektronisk]. <http://www.president.ee/en/republic-of-estonia/the-constitution/index.pdf>. Hämtdatum: [2014-07-11]
- Fjelde, Hanne, 2012. "Orsaker till krig och väpnade konflikter", i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred*. Lund: Studentlitteratur, s. 83-96.

- Galbreath, David, 2003. "The Politics of European Integration and Minority Rights in Estonia and Latvia", *Perspectives on European Politics and Society*, vol. 4, nr. 1, s. 35-53.
- Golan, Galia – Adir Gal, 2009. "Globalization and the transformation of conflict", i Dayton, Bruce W. – Louis Kriesberg (red.), *Conflict Transformation and Peacebuilding*. New York: Routledge, s. 123-139.
- Höglund, Kristine, 2008. "Violence in war-to-democracy transitions", i Jarstad, Anna K. – Tomothy D. Sisk (red.), *From War to Democracy*. New York: Cambridge University Press, s. 80-101.
- Höglund, Kristine, 2012. "Konfliktanalys", i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred*. Lund: Studentlitteratur, s. 47-63.
- Ilves, Toomas Hendrik, 2002. "The OSCE mission in Estonia", *Helsinki Monitor*, nr. 4, s. 320-325.
- Jarstad, Anna K., 2008. "Power sharing: former enemies in joint government", i Jarstad, Anna K. – Tomothy D. Sisk (red.), *From War to Democracy*. New York: Cambridge University Press, s. 105-133.
- Jentleson, Bruce W., 2003. "The realism of preventive statecraft", i Carment, David – Albrecht Schnabel (red.), *Conflict Prevention: Path to Peace or Grand Illusion?*. United Nations University Press, s. 26-46.
- Kachuyevski, Angela, 2012. "The Possibilities and Limitations of Preventive Action: The OSCE High Commissioner on National Minorities in Ukraine", *International Negotiation*, vol. 17, s. 389-415.
- Kriesberg, Louis – Gearoid Millar, 2009. "Protagonist strategies that help end violence", i Dayton, Bruce W. – Louis Kriesberg (red.), *Conflict Transformation and Peacebuilding*. New York: Routledge, s.13-29.
- Khrychikov, Sergey – Hugh Miall, 2002. "Conflict Prevention in Estonia: The Role of the Electoral System", *Security Dialogue*, vol. 33, nr. 2, s. 193-208.
- Kulyk, Volodymyr, 2011. "Quiet de-escalation: Van der Stoel in Ukraine", *Security and Human Rights*, vol. 22, nr. 3, s. 271-278.
- Kyiv Post, 2011. "Parliament passes law on parliamentary elections", *Kyiv Post*, 2011-11-17.
- Lahelma, Timo, 1999. "The OSCE's role in conflict prevention: The case of Estonia", *Helsinki Monitor*, vol. 19, nr. 2, s. 19-38.
- Lijphart, Arend, 1999. *Patterns of Democracy*. New Haven: Yale University Press.
- Lijphart, Arend, 2004. "Constitutional Design for Divided Societies", *Journal of Democracy*, vol. 15, nr. 2, s. 96-109.
- Lund, Michael S., 1996. *Preventing Violent Conflicts*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.
- Malyarenko, Tetyana – David J. Galbreath, 2013. "Crimea: Competing Self-Determination Movements and the Politics at the Centre", *Europe-Asia Studies*, vol. 65, nr. 5, s. 912-928.
- Mychajlyszyn, Natalie, 2003. "The OSCE and conflict prevention in the post-Soviet region", i Carment, David – Albrecht Schnabel (red.), *Conflict Prevention: Path to Peace or Grand Illusion?*. United Nations University Press, s. 133-154.

- Nishimura, Megumi, 2007. "The OSCE and ethnic conflicts in Estonia, Georgia, and Tajikistan: A search for sustainable peace and its limits", *European Security*, vol. 8, nr. 1, s. 25-42.
- Ramsbotham, Oliver – Tom Woodhouse – Hugh Miall, 2011. *Contemporary Conflict Resolution*. 3:e uppl. Blackwell.
- Reilly, Benjamin, 2001. *Democracy in Divided Societies: Electoral Engineering for Conflict Management*. Cambridge University Press.
- Reilly, Benjamin, 2008. "Post-war elevtions: uncertain turning points of transition", i Jarstad, Anna K. – Tomothy D. Sisk (red.), *From War to Democracy*. New York: Cambridge University Press, s. 157-181.
- Rodrigues, Daniel, 2013. "Considerations on the role of federalism in managing ethnic plurality in multinational states in conflict prevention", *JANUS.NET, e-journal of International Relations*, vol. 4, nr. 2, s. 104-117.
- Stewart, Susan, 2001. "Autonomy as a mechanism for conflict regulation? The case of Crimea", *Nationalism and Ethnic Politics*, vol. 7, nr. 4, s. 113-141.
- Svensson, Isak, 2012. "Medling och förhandling", i Aggestam, Karin – Kristine Höglund (red.), *Om krig och fred*. Lund: Studentlitteratur, s. 177-191.
- Svensson, Isak – Peter Wallensteen , 2010. *The Go-Between*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.
- SYE, 2014. *Statistical Yearbook of Estonia* [elektronisk]. <http://www.stat.ee/72571>. Hämtdatum: [2014-07-11]
- Teorell, Jan – Torsten Svensson, 2007. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Malmö: Liber.
- Ukrainas konstitution, 1998. *Constitution of Ukraine* [elektronisk]. <http://www.ccu.gov.ua/doccatalog/document?id=12084>. Hämtdatum: [2014-08-02]
- Ukrstat – State Statistics Service of Ukraine, Hemsida, [elektronisk] 2014. Tillgänglig: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2008/vvp/vrp/vrp2008_u.htm. Hämtdatum: [2014-08-02]
- Uvin, Peter, 2012. "The Development/Peacebuilding Nexus: A Typology and History of Changing Paradigms", *Journal of Peacebuilding & Development*, vol. 1, nr. 1, s. 5-24.
- van Zon, Hans, 2001. "Ethnic Conflict and Conflict Resolution in Ukraine", *Perspective on European Politics and Society*, vol. 2, nr. 2, s. 221-240.
- Varettoni, William, 2011. "Crimea's Overlooked Instability", *The Washington Quarterly*, vol. 34, nr. 3, s. 87-99.
- Verdery, Ashton, 2005. "Ethnic Peace and War: Identity Politics in Estonia and Moldova", *Undercurrent*, vol. 2, nr. 3, s. 27-35.
- Vetik, Raivo, 1993. "Ethnic Conflict and Accommodation in Post-Communist Estonia", *Journal of Peace Research*, vol. 30, nr. 3, s. 271-280.
- Världsbanken, Hemsida, [elektronisk] 2014. Tillgänglig: <http://data.worldbank.org/country>. Hämtdatum: [2014-07-20]
- Washington Post, 2014. "Transcript: Putin says Russia will protect the rights of Russians abroad", *The Washington Post*, 2014-03-18.

- Wydra, Doris, 2004. "The Crimea Conundrum: The Tug of War Between Russia and Ukraine on the Question of Autonomy and Self-Determination", *International Journal of Minority and Group Rights*, vol. 10, s. 111-130.
- Zaagman, Rob, 1999. "Conflict Prevention in the Baltic Area: The OSCE High Commissioner on National Minorities in Estonia, 1993-1999", *Helsinki Monitor*, vol. 30, nr. 3, s. 30-44.
- Zartman, William, 2008. *Negotiation and Conflict Management*. London: Routledge.